

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

สำหรับวรรณคดีที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยได้แยกกล่าวเป็น 3 หัวข้อ คือ ความเป็นมาและหน้าที่รับผิดชอบของคณะต่าง ๆ มหาวิทยาลัยมหิดล สาเหตุของความสูญเปล่าทางการศึกษา และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความเป็นมาและหน้าที่รับผิดชอบของคณะต่าง ๆ มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล เดิมมีชื่อว่า "มหาวิทยาลัย แพทยศาสตร์" มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มีกำเนิดตั้งแต่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แผนกทันตแพทยศาสตร์ แผนกสัตวแพทยศาสตร์ และแผนกเภสัชศาสตร์ ได้แยกออกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วโอนสังกัดไปขึ้นกรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2485 และตามประกาศพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พ.ศ. 2486 ให้รวม 4 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ และคณะเภสัชศาสตร์ เป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์¹

มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ได้รับพระราชทานพระนาม "มหิดล" เป็นนามใหม่ของมหาวิทยาลัย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2512 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2512 มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นนิติบุคคลมีฐานะเป็นกรม สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ อยู่ในความควบคุมดูแลของสภามหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งประกอบไปด้วย นายกสภามหาวิทยาลัย เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ อธิการบดี รองอธิการบดี คณะคณาจารย์ เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง มีจำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน และไม่เกิน 9 คน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์, แถลงการณ์การศึกษา 2491 - 2492 (พระนคร : โรงพิมพ์
ภักดีประเสริฐ, 2491), หน้า 5.

สภามหาวิทยาลัยมหิดล มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของมหาวิทยาลัยดังต่อไปนี้²

1. จัดวางระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย
2. พิจารณาอนุมัติหลักสูตรวิชาต่าง ๆ เพื่อเสนอขอรับความเห็นชอบของสภาการศึกษาแห่งชาติ
3. จัดหาวิธีการอันจะยังการศึกษาอบรมและการวิจัยของมหาวิทยาลัยให้เจริญยิ่งขึ้น
4. อนุมัติให้ปริญญา ประกาศนียบัตรชั้นสูง อนุปริญญา และประกาศนียบัตร
5. เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และ เลิกคณะ สถาบัน สำนักงาน และภาควิชา
6. พิจารณาการรับบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัย หรือสถาบันวิชาการชั้นสูงเข้าสมทบในมหาวิทยาลัย
7. พิจารณาการแต่งตั้งและถอดถอน อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์
8. จัดระเบียบเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย
9. แต่งตั้งคณะกรรมการ ส่งเสริมมหาวิทยาลัย และกำหนดหน้าที่ ของคณะกรรมการนี้

มหาวิทยาลัยมหิดลประกอบด้วยคณะต่าง ๆ ดังนี้

1. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

มีหน้าที่คือ³

1.1 คำเนนการศึกษาอบรม

- 1.1.1 หลักสูตรปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตและดุขฎีบัณฑิต
- 1.1.2 โครงการฝึกอบรมแพทย์ฝึกหัด และแพทย์ประจำบ้าน
- 1.1.3 หลักสูตรวิชากายภาพบำบัด

² มหาวิทยาลัยมหิดล, แถลงการณ์การศึกษา 2516 – 2517 (พระนคร : โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2516), หน้า 33.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

- 1.1.4 หลักสูตรวิชาหน่วยภาพทางการแพทย์
- 1.1.5 หลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์
- 1.1.6 การประชุมวิชาการและการบรรยายพิเศษ
- 1.2 คำเนิการวิจัยค้นคว้า
ในวิชาแพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาต่าง ๆ
- 1.3 คำเนิการกิจการโรงพยาบาลศิริราช

หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตใช้เวลาศึกษา 6 ปี แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ⁴

1. เตรียมแพทย์ (Pre - Medical Course) ใช้เวลาศึกษา 2 ปี เน้นหนักไปทางวิชาพื้นฐาน ได้แก่ ชีวเคมี เคมี ฟิสิกส์ คำนวณ และภาษาอังกฤษ
2. ปรีคลินิก (Pre - Clinical Course) ใช้เวลาศึกษา 2 ปี ประกอบด้วยหลักสูตรวิชาพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ร่างกายมนุษย์โดยเฉพาะได้แก่กายวิภาคศาสตร์ ชีวเคมี สรีรวิทยา จุลชีววิทยา พยาธิวิทยา ปาราสิตวิทยา และเภสัชวิทยา รวมทั้งความรู้เบื้องต้นของวิชาเวชศาสตร์ชุมชนและจิตเวช
3. คลินิก (Clinical Course) ประกอบด้วยหลักสูตรทางคานความรู้เรื่องการตรวจวินิจฉัยรักษาโรค และป้องกันโรค ฯลฯ

2. คณะสาธารณสุขศาสตร์

คณะสาธารณสุขศาสตร์ ได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2491 มีหลักสูตรสำหรับบัณฑิตศึกษาคั้งนี้⁵

⁴ การประชุมอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทยครั้งที่ 3 : เรื่องการผลิตแพทย์ให้เหมาะสมกับความตองการของสังคมไทยในระยะ 10 ปี (พระนคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การชายและซื้อแห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 97.

⁵ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, แถลงการณ์การศึกษา 2518 - 2519 (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวัพร, 2518), หน้า 14.

2.1 อนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข หลักสูตร 1 ปี

2.2 ปริญญาตรี

2.2.1 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์ 3 หลักสูตร 4 ปี ปีที่ 1 และปีที่ 2 ศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 3 และปีที่ 4 ศึกษาที่คณะสาธารณสุขศาสตร์

2.2.2 พยาบาลสาธารณสุข หลักสูตร 1 ปี รับผิดชอบสำเร็จอนุปริญญาสาธารณสุข จากคณะสาธารณสุขศาสตร์

2.3 ปริญญาโท

ปริญญาโทสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตร 1 ปี ผู้ที่จะเข้าศึกษาต้องสำเร็จการศึกษาโดยได้รับปริญญาในสาขาแพทยศาสตรบัณฑิต หรือทันตแพทยศาสตรบัณฑิต หรือสัตวแพทยศาสตรบัณฑิต

3. คณะเทคนิคการแพทย์

มีหน้าที่คือ⁶

3.1 จัดการศึกษาอบรมนักศึกษา

3.1.1 ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาเทคนิคการแพทย์และสาขารังสีเทคนิค

3.1.2 ให้การอบรมแก่ผู้เข้ารับการอบรมพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ (หลักสูตร 1 ปี) และพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์รังสีเทคนิค หลักสูตร 2 ปี

3.2 คำแนะนำวิจัย

ทำการค้นคว้าวิจัยทางการแพทย์ และวิทยาศาสตร์การแพทย์สาขาอื่น ๆ

3.3 คำแนะนำร่วมกับโรงพยาบาลศิริราชรับตรวจทางห้องปฏิบัติการให้กับผู้ป่วยที่มารับการตรวจรักษา ที่โรงพยาบาลศิริราช

การศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ และรังสีเทคนิคใช้เวลาศึกษา 4 ปี 2 ปีแรก ศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 3 และ ปี 4 ศึกษาที่คณะเทคนิคการแพทย์

⁶ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 191.

4. คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน

มีหน้าที่คือ⁷

4.1 ให้การศึกษาหลังปริญญาในสาขาอายุรศาสตร์เขตร้อนและสูขวิทยา

4.2 ทำการศึกษาวิจัย

4.3 ทำการรักษาพยาบาลเพื่อการศึกษา

เปิดสอนหลักสูตรหลังปริญญา 3 หลักสูตร คือ

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรอายุรศาสตร์ เขตร้อน และสูขวิทยาใช้เวลาศึกษา 6 เดือน
2. หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอายุรศาสตร์เขตร้อนใช้เวลาศึกษา 2 ปี
3. หลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาอายุรศาสตร์เขตร้อน

5. บัณฑิตวิทยาลัย

มีหน้าที่คือ⁸

5.1 ให้การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคุณภาพดี ให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ

5.2 ช่วยเหลืออบรม ปรับปรุงคุณวุฒิและสมรรถภาพของแพทย์ ทั้งของส่วนราชการ และแพทย์ที่ปฏิบัติงานเป็นอิสระ รวมทั้งเภสัชกร ทันตแพทย์ ฯลฯ ที่บริการประชาชนอยู่ ให้มีความรู้ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนให้มากขึ้น

5.3 ช่วยวิจัยปัญหาทางการแพทย์ และการสาธารณสุขต่าง ๆ

6. คณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท

มีหน้าที่คือ⁹

⁷ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 205.

⁸ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 251.

⁹ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 437.

6.1 จัดการศึกษาทางทันตแพทยศาสตร์

6.2 บำบัดและป้องกันโรคฟันและโรคในช่องปากเพื่อการศึกษา

6.3 ทำการวิจัยในสาขาทันตแพทยศาสตร์

6.4 ฝึกอบรมผู้ช่วยทันตแพทย์และช่างทันตกรรม

หลักสูตรทันตแพทยศาสตร์ ใช้เวลาศึกษา 6 ปี 2 ปีแรกศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหิดล

7. คณะเภสัชศาสตร์ วิทยาไทย

มีหน้าที่ยี่ 10
มีหน้าที่คือ

7.1 จัดการศึกษาทางเภสัชศาสตร์

7.2 ดำเนินการวิจัยทางเภสัชศาสตร์

หลักสูตรเภสัชศาสตร์ ใช้เวลาศึกษา 5 ปี 2 ปีแรกศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

8. คณะวิทยาศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เดิมชื่อ "คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์" ในการประชุม สภามหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2511 มีมติให้เปลี่ยนเป็นชื่อ "คณะวิทยาศาสตร์"¹¹ เนื่อง จากการผลิตบัณฑิตสาขาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหิดลต้องอาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน และวิทยาศาสตร์ การแพทย์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของคณะวิทยาศาสตร์ ที่จะจัดการศึกษาในระยะ 2 ปีแรก หาก ทุกคณะจัดการศึกษาเอง ย่อมสิ้นเปลืองงบประมาณ และยังมีปัญหาการขาดบุคลากรผู้ให้ความรู้ที่ช่วย

¹⁰ มหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดิม, หน้า 453.

¹¹ รายงานการประชุมประสานงานทางการแพทย์ การพัฒนามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในอนาคต (พระนคร : มิตราการพิมพ์, 2511), หน้า 204.

การศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์แบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ คือ

8.1 จัดการศึกษาชั้นมูลฐาน หรือการศึกษาชั้นก่อนวิชาชีพให้แก่คณะต่าง ๆ

8.2 จัดการศึกษาในชั้นปริญญา

8.2.2 วิทยาศาสตร์บัณฑิต หลักสูตร 4 ปี มีทั้งหมด 5 สาขา คือ เคมี ชีววิทยา
ฟิสิกส์ ฟิสิกส์การแพทย์

8.2.3 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต

9. คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามารชิบตี

มีหน้าที่คือ

9.1 จัดการศึกษา

9.1.1 ให้การศึกษาแพทยศาสตรบัณฑิต

9.1.2 ให้การอบรมแพทย์ฝึกหัดและแพทย์ประจำบ้าน

9.1.3 ให้การศึกษาต่อหลังปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตสำหรับเตรียมตัว เป็นแพทย์เฉพาะทาง

9.1.4 อบรมแพทย์ระยะสั้นแก่แพทย์ทั่วไป

9.1.5 ให้การศึกษาฝ่ายพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย

9.1.6 ให้การอบรมพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์

9.2 ดำเนินการวิจัย

จัดดำเนินการวิจัยทางการแพทย์ และทุกสาขาของวิทยาศาสตร์การแพทย์

9.3 ดำเนินการโรงพยาบาลรามารชิบตี

หลักสูตรแพทยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามารชิบตี ใช้เวลาศึกษา 6 ปี
เป็นหลักสูตรวิทยาศาสตร์พื้นฐาน 2 ปี หลักสูตรปรีคลินิก 2 ปี รวม 4 ปีแรกศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล ส่วนหลักสูตรคลินิก 2 ปี ศึกษาที่โรงพยาบาลรามารชิบตี¹²

¹²

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามารชิบตี, รายงานประจำปี พ.ศ. 2513 - 2514 (พระนคร :
โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2514), หน้า 21.

10. คณะพยาบาลศาสตร์

เดิมเป็นภาควิชาโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ และอนามัยในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โดยยกระดับฐานะของภาควิชาโรงเรียนพยาบาลเป็นคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2515¹³

หน้าที่และการรับผิดชอบ คือ

10.1 ผลิตนักศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต อนุปริญญาพยาบาลและอนามัย

10.2 ทำการสอนและอบรมพยาบาลประจำการให้มีวุฒิสูงขึ้น เพื่อทำหน้าที่อาจารย์พยาบาลประจำการสาขาวิชาต่าง ๆ

10.3 ทำการค้นคว้าวิจัยการพยาบาล อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข กิจกรรมด้านการศึกษา และบริหารการพยาบาลให้กว้างขวางขึ้น ให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์

11. คณะสังคมศาสตร์ และ มนุษยศาสตร์ จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2512 ตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี เลขที่ สร.0101/5951 ลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2512 แบ่งเป็น 3 ภาควิชา คือ ภาควิชาสังคมศาสตร์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ และภาควิชาศึกษาศาสตร์¹⁴

หน้าที่และการรับผิดชอบ

11.1 จัดและบริหารการเรียนการสอน

11.1.1 ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาสังคมศาสตร์ วิชามนุษยศาสตร์และวิชาศึกษาศาสตร์ แก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล 2 ปีแรก ระดับปริญญาตรี

¹³ มหาวิทยาลัยมหิดล, ข่าวมหาวิทยาลัย, 2 (พฤศจิกายน, 2516), 13.

¹⁴ มหาวิทยาลัยมหิดล, แถลงการณ์การศึกษา 2516 - 2517, หน้า 465.

11.1.2 จัดสอนวิชาสังคมศาสตร์ วิชามนุษยศาสตร์ และวิชาศึกษาศาสตร์ ให้แก่นักศึกษาคณะต่าง ๆ นอกเหนือจากหลักสูตร 2 ปีแรก ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของแต่ละคณะ

11.1.3 ให้การศึกษาต่อหลังระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ อันเกี่ยวกับค่านิยม การอนามัย และสาธารณสุข

11.1.4 เป็นศูนย์วิชาการด้านวิชาการศึกษาและวิชาการด้านประชากรศึกษา

11.2 คำเนิการวิจัย

ทำการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการแพทย์ และ การสาธารณสุข ทำการวิจัยและประเมินผล ทางการศึกษา ทางด้านหลักสูตร การสอน การวัดผลการศึกษา การบริหารศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการศึกษาศาสตร์

11.3 คำเนิการให้บริการชุมชน

ให้คำปรึกษา และร่วมในการประชุมวิชาการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยสมาคมองค์การเอกชน และหน่วยราชการต่าง ๆ

12. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม 004488

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม เป็นสถาบันหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 หน้าที่และความรับผิดชอบ ¹⁵

12.1 การสอนและการฝึกอบรมในด้านระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์ การบริหาร การวิเคราะห์ การประเมินผล บริหารทางการแพทย์สาธารณสุข และการวางแผนครอบครัวแก่เจ้าหน้าที่ดำเนินงานในด้านนี้

ความสูญเสียไปลาทางการศึกษา

ซงค วงษ์พันธ์ ได้ให้ความหมายของความสูญเสียไปลาทางการศึกษาไว้ว่า คือ การที่รัฐต้องสูญเสีย

¹⁵ มหาวิทยาลัยมหิดล, แดงการณการศึกษา 2516 - 2517, หน้า 471.

เงินทองวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนกำลังคนและเวลา โดยไม่ได้รับประโยชน์¹⁶

ดร. ธนู แสงศักดิ์ โคกกล่าวถึงสาเหตุของความสูญเสียทางการศึกษาบางประการดังนี้¹⁷

1. นักเรียนสอบตกซ้ำชั้น เช่น ในปีการศึกษา 2507 ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงชั้นประถมศึกษาปีที่สี่มีผู้ขาดสอบ 3 เปอร์เซนต์ ผู้สอบตกซ้ำชั้น 17 เปอร์เซนต์ รวมยอดผู้ต้องเรียนซ้ำชั้นทั้งหมด 584,923 คน รัฐต้องสูญเสียเงินทั้งหมดเท่ากับ 175 ล้านบาท

2. ความสูญเสียที่เกิดจากครูหย่อนสมรรถภาพ เนื่องจากไม่รับผิดชอบในการสอนให้เต็มที่ ไม่เตรียมการสอน นักเรียนไม่ได้รับความรู้ตามหลักสูตร และประมวลการสอน

3. ความสูญเสียเนื่องจากครูไม่ได้สอน จากการวิจัยเรื่องเวลาที่สูญเสียไปในระหว่างปีการศึกษา 2506 ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้คำแนะนำของสำนักงานการวางแผนการศึกษาปรากฏว่า ในปีการศึกษา 2506 โรงเรียนเกือบทุกประเภทเปิดทำการสอนได้ระหว่าง 281 - 284 วัน ตามเวลาของทางราชการ เมื่อหักวันหยุดแล้วจะเหลือวันเรียนประมาณ 170 วัน แต่เวลาครูสอนจริงประมาณ 120 วันเท่านั้น

4. ความสูญเสียเนื่องจากการใช้ห้องเรียน และอาคารในวงการศึกษามักจะพยายามขยายห้องเรียนให้มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงการใช้ (Utilization) ให้คุ้มค่า คือ มีห้องเรียนเกินความต้องการ นอกจากความสูญเสียในเรื่องการใช้อาคารแล้วยังมีเรื่องเกี่ยวกับการสูญเสียเพราะขาดการบำรุงรักษา ทำให้อาคารเสื่อมค่าและต้องซ่อมแซมด้วยเงินงบประมาณที่สูง

5. ความสูญเสียอันเนื่องมาจากการใช้วัสดุอุปกรณ์ มีวัสดุอุปกรณ์แต่ไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ ค่าเสื่อมไปตามเวลาไม่รู้จักซ่อมแซมบำรุงรักษา

6. ความสูญเสียอันเกิดจากการบริหารงาน เกี่ยวกับเรื่องนี้คือ

¹⁶ ชงศ์ วงษ์จันทร์, "ความสูญเสียทางการศึกษา," ศูนย์ศึกษา, 7(กรกฎาคม, 2518), 48 - 58.

¹⁷ ดร. ธนู แสงศักดิ์, "การลงทุนและความสูญเสียทางการศึกษา," ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา (กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2513), หน้า 61.

- 6.1 นโยบายไม่แน่นอน เช่น สร้างแล้วรื้อนโยบายแต่ละยุคแต่ละสมัยไม่เหมือนกัน
- 6.2 จัดอัตราครูมากเกินไปหรือขาดในบางประเภทวิชา
- 6.3 ผลิคนักเรียนแล้วไม่มีการทำ ตลาดแรงงานเมื่ออย่างหนึ่ง แต่โรงเรียนไปผลิตอีกอย่างหนึ่ง หรือบางที่ก็ผลิตมากเกินไป

7. ความสูญเปล่าอันเกิดจากจากระบบการแนะแนว คือ

- 7.1 นักเรียนเลือกเรียนวิชาเรียนที่ผิดที่ไม่ชอบ เช่น อาชีวศึกษา หรือวิชาที่ไม่ถูกกับนิสัย ทำให้สอตก หรือต้องเปลี่ยนอาชีพกลางคัน
- 7.2 เรียนไปแล้วไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น เรียนอาชีวศึกษาแล้ว ไม่ใช้วิชาชีพนั้น หรือเรียนวิชาชีพครู แล้วไม่ได้เป็นครู เป็นต้น

8. ความสูญเปล่าอันเกิดจากการขาดการตรวจสอบทางค่านิยม และขาดการวางแผนที่ดี จัดการศึกษา โดยไม่มีเป้าหมาย

นอกจากนี้ สมชัย วุฒิพีรชา ได้กล่าวถึงสาเหตุความสูญเสียในด้านเศรษฐกิจการศึกษาที่สำคัญ คือ ¹⁸

1. การขาดแผนถาวรที่รับกันเป็นทอด ๆ จะเห็นได้โดยทั่วไปว่า แผนมักจะเริ่มใหม่ทุกครั้ง เมื่อเปลี่ยนผู้บริหาร ขาดความต่อเนื่องกันกับแผนก่อน ๆ ทำให้เสียเวลา เสียเงิน และกำลังคนโดยเปล่าประโยชน์
2. ขาดระบบตรวจตราและควบคุมที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการปล่อยปละละเลยเพราะเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอหรือไม่เอาใจใส่บ้าง
3. ขาดการประเมินผลที่เชื่อถือได้ ทำให้ไม่ทราบว่าการลงทุนแต่ละเรื่องในด้านการศึกษาได้ผลคุ้มค่ากับทุนที่ลงไปหรือไม่

18

สมชัย วุฒิพีรชา, "ความสูญเสียในด้านเศรษฐกิจการศึกษาที่สำคัญ," ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา (กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2513), หน้า 219 - 223.

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากรายงานการสัมมนาเรื่องการสูญเสียทางการศึกษาและ นักเรียนที่ออกกลางคัน ซึ่งจัดโดย ยูเนสโก (UNESCO) เมื่อวันที่ 5 - 12 กันยายน พ.ศ. 2509 ณ กรุงเทพมหานคร ได้รายงานว่า ความสูญเสียทางการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอยู่ในรูปเรียนซ้ำกว่า กำหนด (Repetition) และออกกลางคัน (Drop out) คิดเป็นความสูญเสียจำนวนเงิน 2 - 27 เปอร์เซ็นต์ ของงบประมาณการศึกษา และสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนในประเทศต่าง ๆ ทางเอเชีย คือ¹⁹

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคม
2. ความยากจน สุขภาพไม่ดี ต้องการใช้แรงงานเด็กเพื่อทำงานบ้าน
3. ความจำเป็นที่ต้องใช้แรงงานของเด็ก เพื่อการเลี้ยงชีพ
4. ทศนคติไม่ค้ำชูของผู้ปกครองต่อการศึกษา
5. สาเหตุจากการจัดการศึกษา
  - 5.1 หลักสูตร
  - 5.2 วิธีการสอนไม่ค้ำชู
  - 5.3 ขาดคู่มือ และ ตำราทางการศึกษา
  - 5.4 การปฏิบัติงานที่โรงเรียนและกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม

เรื่อความสูญเสีย (Wastage Ratio) ของช่วงระยะ 3 ปีแรก ของระดับประถมศึกษาของประเทศไทย ในเอเชียภูมิภาคการศึกษา ค.ศ. 1959 มีดังนี้²⁰

¹⁹ Technical Seminar on Educational Wastage and School Drop out, September 5 - 12, 1966, UNESCO, Bangkok, Thailand.

²⁰ UNESCO, "The Problem of Educational Wastage," Bulletin of the UNESCO Regional Office for Education in Asia, I (March, 1967), 8.

เรโซความสูงยูเปลา (คิดเป็นเปอร์เซ็นต์)

ต่ำกว่า 15

15 - 25

26 - 35

36 - 55

50 - 80

มากกว่า 80

ประเทศ
จีน ไต้หวัน มองโกเลีย
เกาหลี
สิงคโปร์ ลังกา
ไทย ฟิลิปปินส์ อัฟกานิสถาน
เวียดนาม อินเดี๋ย เขมร
พม่า และ ลาว

สำหรับปัญหาเรื่องการออกกลางคัน (Drop out)

ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาได้

มีรายงานการวิจัยของสำนักงานแนะแนวการศึกษาของรัฐนิวยอร์ก

(Bureau of Guidance of

New York State) ได้ศึกษาถึงปัญหา การออกกลางคันจากโรงเรียนมัธยม 89 แห่ง ในนิวยอร์ก

ผลจากการศึกษาปรากฏว่า สาเหตุที่สำคัญของการออกกลางคัน คือ ผู้ปกครองต้องการให้เด็กออกจาก
โรงเรียนด้วยเหตุผลหลายประการ เนื่องจากเด็กสอบตกซ้ำชั้น ต้องออกมาช่วยเหลือที่บ้าน และชั้นที่ออก
กลางคันมากที่สุด คือ เกรด 10 ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ คร.โจ ฮอลด์²² ซึ่งได้ศึกษา
เรื่องการออกกลางคันของนักเรียนก่อนสำเร็จการศึกษา ในนักเรียนชั้น จูเนียร์ไฮค์ (Junior High)
และซีเนียร์ไฮค์ (Senior High) จนถึงระดับปริญญาตรี พบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ออกกลางคันเนื่อง
จากไม่สนใจเรียน ออกไปทำงานมีอาชีพ โปรแกรมการเรียนไม่น่าสนใจ ขาดสอบและสอบตก และจาก
รายงานของเซอร์แวนทีซ (Cervantes)²³ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ออกกลางคันส่วนใหญ่

21

The State Education Department Bureau of Guidance, Reducing the School Drop Out Rate (The University of the State of New York, 1965), pp. 17 - 18.

22

Joe Hall, A Study of Drops (Miami : Florida Public School Department of Research and Information, 1963).

23

Lucius F. Cervantes, The Drop out : Cause and Cares (The University of Michigan Press, 1965).

ไต่ถามนักเรียนที่ไม่ได้รับความอบอุ่นทางครอบครัว คนเพื่อนที่มีอายุมากกว่า นอกจากนั้นก็มีส่วนมาจากพื้นฐานทางสังคม และบุคลิกลักษณะส่วนตัว

แชมเบอร์ (Chamber)²⁴ ได้ศึกษาถึงลักษณะของผู้นี้ออกกลางคันในปีที่ 1 ของระดับวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาปีที่ 1 ที่ออกจากวิทยาลัย เนื่องจากได้คะแนนการสอบต่ำ มีปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อกับผู้อื่น มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวทางด้านเพศ (Sexual adjustment) เป็นคนก้าวร้าว เป็นคนชอบต่อต้านสิ่งต่าง ๆ เสมอ

จิตคารา (R.S. Chitkara)²⁵ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสูญเสียทางการศึกษาในรูปการออกกลางคันและเรียนช้ากว่ากำหนด ในมหาวิทยาลัยบอโรดา (Boroda University) โดยได้ติดตามผลการเรียนของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ การบัญชี และวิทยาศาสตร์ รุ่นปีการศึกษา ค.ศ. 1951 - 1954 ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนสำเร็จพบว่า มีเรียนช้ากว่ากำหนด 15 เปอร์เซ็นต์ มีเรโซความสูญเสีย 30 เปอร์เซ็นต์

ปีเตอร์ สกอต (Peter Scott)²⁶ ได้รายงานเกี่ยวกับความสูญเสียทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษดังนี้ การศึกษาระดับวิทยาลัยเทคนิค (College of Technology) มีเรโซความสูญเสีย 27.6 - 35 เปอร์เซ็นต์ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ และมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (Oxford University) มีเรโซความสูญเสียอยู่ระหว่าง 3 - 5 เปอร์เซ็นต์ และสกอตที่สก็อตติช (Scottish University) มีเรโซความสูญเสียประมาณ 19 เปอร์เซ็นต์

²⁴ Jay L. Chambers, "Need Patterns and Abilities of Colleges Drop out" Educational and Psychological Measurement, XXV (Summer, 1965), 509 - 516.

²⁵ R.S. Chitkara, Wastage and Retardation in Education (New Delhi : Ministry of Education Government of India, 1961).

²⁶ Peter Scott, "Fewer Fail to Get Degree," The Times Educational Supplement, LVIII (August, 1968), 260.

ความสูญเปล่าทางการศึกษาที่เห็นได้อย่างชัดเจน สามารถประเมิน ออกมาเป็นเงินที่รัฐต้องสูญเสียในแต่ละปีคือการสอบตกซ้ำชั้น (Repetition) และการออกกลางคัน (Drop out)

รายงานการวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับลักษณะความสูญเปล่าทางการศึกษาในสองลักษณะนี้ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยในระดับการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

ในระดับประถมศึกษา รุ่ง แก้วแดง²⁷ ได้ทำการศึกษาถึงจำนวนนักเรียนซ้ำชั้นในปี 2510 ในระดับประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวนนักเรียนซ้ำชั้นมากที่สุด 773,310 คน ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษา คนละ 415 บาท คิดเป็นเงินที่สูญเปล่า 320.9 ล้านบาท ในระดับประถมศึกษาตอนปลายมีนักเรียนซ้ำชั้น 31,620 คน คิดค่าใช้จ่ายในอัตราเดียวกันกับประถมศึกษาตอนต้นเป็นเงิน 13.1 ล้านบาท

ในระดับมัธยมศึกษา มีรายงานของวันชัย อมรพันธ์²⁸ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างโรงเรียนมัธยมสามัญ กับโรงเรียนมัธยมสาธิต พบว่าในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมสามัญ มีประสิทธิผลทางการศึกษา สูงกว่ามัธยมสาธิต ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิต มีประสิทธิผลทางการศึกษามากกว่ามัธยมสามัญ ค่าใช้จ่ายที่รัฐ ต้องสูญเสียไปเนื่องจากความสูญเปล่าในโรงเรียนมัธยมสามัญและโรงเรียนมัธยมสาธิตรวมกัน 1,558,740 บาท

ในระดับวิทยาลัยเทคนิค มีรายงานการวิจัยของนวลศรี ธรรมเสวต²⁹ เรื่องลักษณะการสูญเปล่าทางการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค รุ่นปีการศึกษา 2508 - 2511 พบว่าไม่มีความสูญเปล่าทางการศึกษาในระดับวิทยาลัยเทคนิค แต่ถาพิจารณาแยกเป็นรายโปรแกรมจะพบว่า แผนกวิชาบัญชี วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ และแผนกวิชา สถาปัตยกรรมวิทยาลัยเทคนิคภาคพายัพ มีความสูญเปล่าทางการศึกษา 2 รูป คือ

²⁷ รุ่ง แก้วแดง, "จำนวนนักเรียนซ้ำชั้น," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 4 : 8 (กุมภาพันธ์, 2513), 43 - 52.

²⁸ วันชัย อมรพันธ์, "การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างโรงเรียนมัธยมสามัญกับโรงเรียนมัธยมสาธิต" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (พิมพ์ที่)

²⁹ นวลศรี ธรรมเสวต, "ลักษณะการสูญเปล่าทางการศึกษา ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (อัคราเนนา)

การเรียนซ้ำกว่ากำหนด และออกกลางคัน รัฐต้องเสียเงินสูญเสียเปล่าทั้งสิ้นจำนวน 4,881,180 บาท

ในระดับวิทยาลัยครู มีรายงานการวิจัยของวาสนา คำคุณ³⁰ วิจัยเรื่องประสิทธิผลทางการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูในจังหวัดพระนคร ธนบุรี รุ่นปีการศึกษา 2508 - 2510 พบว่า มีนักเรียนออกกลางคัน 8.71 เปอร์เซ็นต์ เเรโซประสิทธิภาพเท่ากับ 0.92 เเรโซความสูญเสียเปล่าเท่ากับ 0.09 ค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไปเนื่องจากเรียนซ้ำชั้น และออกกลางคัน 3,697,700 บาท

ในปี พ.ศ. 2517 สุกิจ สุวานิช³¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะการสูญเสียเปล่าทางการศึกษาของวิทยาลัยครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รุ่นปีการศึกษา 2512 - 2514 พบว่ามีนักศึกษาออกกลางคันร้อยละ 8.31 การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรของวิทยาลัยครูทุกแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสูญเสียเปล่าในลักษณะการเรียนซ้ำกว่ากำหนด และในลักษณะการออกกลางคัน รัฐต้องสูญเสียเงินในการเรียนซ้ำกว่ากำหนด และออกกลางคัน รวมเป็นเงิน 6,476,796 บาท

ในระดับอุดมศึกษา ได้มีรายงานการวิจัยของ แผนกวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย³² ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของนิสิตที่เข้าศึกษา และสำเร็จการศึกษา รุ่นปีการศึกษา 2498 - 2504 ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ผลการวิจัยปรากฏว่ามีค่าเเรโซประสิทธิภาพเท่ากับ 0.90 เเรโซความสูญเสียเปล่าเท่ากับ 0.24 รัฐต้องสูญเสียเงินทั้งหมด ประมาณ ๘.๕ พันบาทและพบว่าการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยรุ่น 2498 - 2504 เกิดความสูญเสียเปล่าทางด้านการออกกลางคันไม่ใช่มากซ้ำชั้น

30 วาสนา คำคุณ, "ประสิทธิผลทางการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู ในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2513) (อัครสำเนา).

31 สุกิจ สุวานิช, "ลักษณะการสูญเสียเปล่าทางการศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2517) (อัครสำเนา).

32 Department of Educational Research, Faculty of Education Chulalongkorn University, The Relationship of University Input and Output Concerning Student Enrollment and Graduation, A Research Report (Bangkok, 1968).

ในปี พ.ศ. 2512 วัชรีย์ บุรณสิงห์³³ ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิผลทางการศึกษา ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของนิสิตที่เข้าเรียนรุ่นปีการศึกษา 2502 - 2504 ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิต สอบตกซ้ำชั้น และออกก่อนสำเร็จการศึกษา มีจำนวนสูงมากในชั้นปีที่ 1 - 2 ประมาณ 35 - 40 เปอร์เซ็นต์ ประสิทธิภาพทางการศึกษาของนิสิตระดับปริญญาตรี เท่ากับ 0.89 เเรโซความสูญเสีย เท่ากับ .16 รวมค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องสูญเสีย 3 รุ่น เท่ากับ 29,657,994 บาท

รายงานการวิจัยทั้งในและนอกประเทศที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นรายงานการวิจัยเกี่ยวกับ สาเหตุและลักษณะความสูญเสียทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยลักษณะ ความสูญเสียทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิจัยมาก่อน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³³ วัชรีย์ บุรณสิงห์, "ประสิทธิผลทางการศึกษา ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ ปรินซ์ตามหาบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) (อัคราเนนา).